

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETİM ELEMENLARININ EMPATİK TUTUMLARINA İLİŞKİN ALGILARI İLE DERS BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Mehmet MURAT*
Habib ÖZGAN**
H. İsmail ARSLANTAŞ***

Özet

Öğretmen adaylarının kendilerine ders veren öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları ile ders başarıları arasındaki ilişkiyi genel olarak, bölümlerini tercih etme nedenleri ve yine bölümlerini tercih etme sıraları gibi bağımsız değişkenler açısından belirlemek amacı ile Gaziantep Üniversitesi Kilis Muallim Rifat Eğitim Fakültesinde okuyan 163 kız 152 erkek toplam 315 öğrenci üzerinde bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Öğrencilerin öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılarını "Empatik Sınıf Atmosferi Tutum Ölçeği (ESATÖ)"; araştırmanın bağımsız değişkenleri ise "Kişisel Bilgi Formu" ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları ile başarıları arasında hem genel olarak hem de bölümlerini tercih etme nedenleri ve bölümlerini tercih etme sıraları bağımsız değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Elde edilen sonuçlar benzer araştırma bulguları çerçevesinde tartışılarak öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler. Empati, empatik sınıf atmosferi, öğretmen adayları, akademik başarı

Giriş

İnsanların birbirleriyle etkileşimleri toplumsal yaşamın temelini oluşturur. Etkileşim kaçınılmaz bir durumdur. Sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmeler toplumsal yaşamı ve bireysel etkileşimi gittikçe artan bir hızla etkilemektedir. Teknolojik gelişmeler insanı daha da bireysel olmaya yöneltmektedir. İnsanlar dünya ile uzay arasında etkileşimde bulunurken, aynı apartmanda veya ortamda beraber yaşadığı insanlarla iletişim kurmakta zorlanmaktadır. Bireylerin mutlu ve başarılı olması önemli bir oranda diğer insanlarla iletişimüne bağlıdır. Diğer bireyleri doğru anlamak

* Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi (Yrd.Doç.Dr.)

** Gaziantep Üniversitesi Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Görevlisi

*** Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Görevlisi

ve onlar tarafından doğru anlaşılacak davranışlarımız üzerinde etkilidir. Günümüzde kişiler arasındaki ilişkilerin önemi gittikçe daha da artmaktadır.

Okullarımızda insan ilişkilerinin sınıfta ise öğretmen öğrenci ilişkilerinin fazlasıyla yetkeci (otoriter) bir esasa dayandığı inancı vardır. Bu durum öğrencinin kişilik gelişimini ve öğrenme çabasını olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrencinin düşünce, duygu ve davranış bakımından bağımsızlığa kavuşmasını zorlaştırmaktadır (Oğuzkan, 1981, 286). Kaynak ve altyapı eksikliği, kalabalık sınıflara neden olmakta ve öğretmenleri geleneksel yöntemleri seçmeye ve kullanmaya mecbur etmektedir (Gözütok, 1995,28). Bundan etkilenerek öğretmen merkezli yapıdaki eğitimimizle öğrencilerimizin zorlanmaları ve çatışmaların başlaması doğaldır. Artık öğrenciler edilgen ve alıcı durumda kalmak yerine yenilik istemektedirler. Çağdaş eğitimde okul "özel bir çevre" olarak kabul edilir (Bilgen, 1994, 14). Sınıf ortamı bu çevrenin doğal bir parçasıdır. Böyle bir sınıf atmosferinde öğrenciler kendilerini kanıtladıklarında, yeteneklerini keşfettiklerinde, varlıklarını ve özel olduklarını algıladıklarında derslerde daha mutlu ve başarılı oldukları gözlemlenmiştir (Munzur, 1995, 82).

Öğrencinin kendisini doğru anlaması ve doğru ifade edebilmesi için empatik anlayışın sergilendiği empatik sınıf atmosferine ihtiyaç vardır. "Empati" hümanist psikolojinin ortaya koyduğu bir kavramdır. Hümanist psikologlar bireylerin dünyayı nasıl algıladıkları üzerinde dururlar ve kişilerin kendi algılarının davranışlarının belirleyicisi olduğunu savunurlar (Babadoğan, 1991, 743). Hümanist psikolojinin temsilcisi Rogers'a göre insan; hür bir varlıktır. Hümanist eğitim anlayışının merkezinde birey olarak öğrenci vardır. Birey, kendi kendine bilinçlenme, anlayış geliştirme, yaratıcı olma ve olaylar karşısında esnek bir tutum geliştirme becerilerini-sergilemesi hümanist eğitimin temelini oluşturur. Bu eğitim anlayışında plan ve programlar her bir öğrencinin kişilik özelliklerini, gizil güçlerini, yeteneklerini ve ilgilerini etkilemeden, olduğu gibi kabul ve öğrencinin bu özelliklerini daha ileri daha üstün bir duruma getirmeye yardımcı olmak için yapılandırılır. Bu duruma; empatik sınıf atmosferinin katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Empatik Sınıf Atmosferi: Öğrenci öğretmen etkileşiminde, öğretmenin öğrencinin içsel bakış açısını doğru olarak bilişsel ve duygusal parçalarıyla ve anlamıyla kendi öznelliğini yitirmeyerek algılaması ve anlaması sürecidir (Şahin, 1997, 7). Bu süreç; şartsız olumlu kabul ve saygı, içtenlik ve empatik anlayışın sınıf atmosferinde öğretmen-öğrenci etkileşiminde kullanılması ve sergilenmesi ile oluşturulabilir.

Rogers'a göre empati; duygu, düşünce, eylem ve fizyolojik ayrıca bunların oluşturduğu algılama boyutunda gerçekleşir. Empatiyi "Karşı kişinin duygu elbisesini giymek duyu organlarını ödünç alıp sanki bunlar kendisine aitmiş gibi bunları duyarlı anlamda sübjektif derinliğe inip kullanmaktır" şeklinde de tanımlar (Rogers, 1961, 210)

Şartsız olumlu kabul ve saygı, insancıl öğretmenin en önemli karakteristik özelliğidir. Öğrenciyi insan oluşu nedeniyle başlı başına bir değer olarak görme niteliğidir. Saygı, kişiyi davranışlarından dolayı değerli görmeden

çok sadece onu bir insan olarak değerli görme tutumunu ifade eder. Öğrenciye saygı ona kibar ve nazik davranmayı gerektirir. Koşulsuz saygının bir yönü de insana güvenmedir. Bir öğretmenin öğrencisine olan saygısı, öğrencisi ile olan sözel iletişimden, yüz ifadesinden ve davranışlarından kolayca anlaşılabilir (Kılıççı,1987,139-140).

Öğrencisine saygı duyan bir öğretmenin öğrencilerinin de başkalarına insan olarak saygı gösterme niteliği gelişir (Patterson,1973, 11) Bu öğretmenin öğrencileri tarafından sevilme ve beğenilme olasılığı fazladır. Sonuçta sevilen kişiyi taklit etme yani onun davranışlarını benimseme ve onu kendine mal etme eğilimi daha yüksektir. Böylece, kişinin hem kendine hem başkalarına güven duymasına ve kendini güvenli bir ortamda ve dost bir çevre içinde olduğunu kabul etmesi sağlanmış olur. Bu duruma öğretim elemanının içtenliği önemli katkı sağlar.

içtenlik; bireyin kendiliğinden, saydam ve açık olması; olduğu gibi kendini açığa vurması, başkaları tarafından doğru algılanabilmesidir.

Öğretmen-öğrenci ilişkisinin niteliği öğrencinin sınıftaki katılımına istekliliği üzerinde etkilidir. Olumlu ilişkiler öğrenciyi öğretmenin yaptıklarına katılmaya motive edecektir. Bunu sağlamak için: öğretmenin sınıfta kendini paylaşması ve açıklık, dürüstlük, kendiliğindenlik göstermesi gerekmektedir (Anderson, 1989,273). Öğretmenlik rolü oynamayan öğretmen, bilmediğini açıkça söyleyebilir. Bu öğrenci tarafından "Ben de sizin gibi bir insanım" algılamasına yol açar, Ayrıca öğretmen bu tutumuyla samimi ve dürüst olduğunu da sergilemiş olur (Rahilly, 1993, 64; Akt: Özbay ve Şahin, 1996, 4).

Empatik anlayışın hâkim olduğu bir sınıfta öğretmenin, öğrencileri kendi bakış açısı doğrultusunda yönlendirmeden, kendi sübjektif dünyasındaki görüşlerini öğrencilere empoze etmeden her bir öğrenciyi olduğu gibi içtenlikle kabul etmesi gerekir.

Empatik sınıf atmosferinin oluşturulduğu bir ortamda yer olan birey; gelişmeye daha açık, savunmasız, daha sosyal ve yapıcı olur. Böylece birey kendini daha güvenli bir ortamda hissederek istedik davranışlar gösterecektir. Bu ortamdan yoksun geleneksel eğitim anlayışının hüküm sürdüğü sınıflarda öğrenci hep bir başkasının istediği birileri olmaya çalışacak, bu da mümkün olmadığı için öğrenci sınıf ortamında bulunmaktan zevk almayacak, ruhsal dengesi bozulacak, okulu itici, katı kuralların sergilendiği bir yer olarak görüp işi savsaklayacak ve sonuçta başarısız olacaktır. Başarısız olan öğrenci başarısızlığı kabullenerek, sorumsuz ve üretken olmayan bir birey olacaktır (Özgan, 1999, 3).

Empatik sınıf atmosferi köklü davranış değişikliklerine öğrenciyi hazırlayıcı nitelikler geliştirmekte ve bu nitelikler öğrenmenin yakın hedefleri olarak öz gerçekleşmesi ara hedeflerinden biri olan okul başarısı yanında çeşitli yeteneklerde ve insan ilişkilerindeki başarıyı da olumlu yönde etkilemektedir. Gelecekte meslekte ve evlilikte ki başarı da ara hedefler olarak sosyal ve amaca'götürücü koşullar haline gelmektedir (Rogers, 1969,14).

Öğretmen öğrenci ilişkisi eğitim-öğretim etkinliklerinin verimi üzerinde oldukça etkilidir. Sınıftaki öğrenme, neyin, niçin ve nasıl öğretildiğine bağlı olduğu kadar öğrencinin öğretmeni algılayış tarzına da bağlıdır. Sevilen, sayılan bir öğretmenin dersine karşı öğrencilerin büyük bir ilgi duyduğu, buna karşılık, korku ve kaygı uyandıran bir öğretmen-öğrenci ilişkisi salt bilişsel gelişme dışında öğrencinin duygusal ve sosyal yönden de gelişmesi açısından önemlidir. Sağlıklı bir gelişme için öğrencinin kendisine gereken sevgi ve ilginin gösterildiği bir sınıf atmosferinde ve güven duygusu içinde bulunması gerekir (Oğuzkan, 1981, 261).

Yapılan araştırmalar, geleneksel öğretmen yetiştirme programlarının öğretmen adaylarında istendik tutumlar geliştirmede yetersiz kaldıklarını göstermektedir (Can, 1992, 35). Eğitimin her aşamasında öğretmen merkezli eğitim anlayışının egemen olması, sınıf ortamına ilişkin yakınmaları da birlikte getirmektedir. (Gömleksiz, 1994, 84)

Öğretmen adaylarına empatik anlayış kazandırmak ve empatik becerileri geliştirmek için empatik tutumların geliştirilmesine yönelik öğretim yöntem ve tekniklerinin işe koşulmasına yönelik düzenlemeler önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amaçları

Bu çalışma ile Gaziantep Üniversitesi Kilis Muallim Rıfat Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik sınıf atmosferi tutumlarına ilişkin (olumlu kabul, empatik anlayış, öznel algı ve içtenlik) algıları ile ders başarısı arasındaki ilişkiyi incelemek; öğretmen adaylarının bölümünü tercih etme nedeni ve bölümü tercih sırası ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma; öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılama düzeyi; öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılan ile başarıları arasındaki ilişkiyi; öğretmen adaylarının bölümlerini tercih nedeni ve sırası ile empatik tutumlarına ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi ortaya koyması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Problem Durumu

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılarıyla ne düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları ile başarıları arasında bir ilişki var mıdır?
3. Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih etme nedeni ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarını algıları arasında bir ilişki var mıdır?
4. Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih sırası ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarını algıları arasında bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Bu araştırmada varolan bir durum saptanmaya çalışıldığı için betimsel yöntem kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; 2003-2004 öğretim yılı bahar döneminde Gaziantep Üniversitesi Kilis Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 1. 2. 3. ve 4. sınıflarına devam eden 380 öğrencilerden oluşmaktadır. Bu öğrencilerden 351 inin yanıtları değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmanın örneklemini; evrenin tümüne ulaşılmaya çalışılmış olup toplam 315 öğrenciden (163 kız, 152 erkek) alınan veriler değerlendirmeye alınmıştır.

Veri Toplam Araçları

Araştırmada öğretmen adaylarının empatik sınıf atmosferi tutum algılarına ilişkin veriler "Empatik Sınıf Atmosferi Tutum Ölçeği (ESATÖ)", bağımsız değişkenlere ilişkin bilgiler ise "Kişisel Bilgi Formu" ile elde edilmiştir.

Empatik Sınıf Atmosferi Tutum Ölçeği (ESATÖ)

Bu ölçek 1996 yılında Özbay ve Şahin tarafından empatik sınıf atmosferi tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 15'i empatik anlama, 10'u olumlu kabul, 10'u öznel algılama ve 8'i içtenlik olarak adlandırılan 4 alt bölümden ve toplam 43 maddeden oluşmaktadır. ESATÖ'den alınan puan ortalamasının ölçeğin ortalamasından farkı algılama düzeyinin düşüklüğüne ya da yüksekliğine işaret eder. Bu ölçekten en az 43 en çok 215 puan alınabilir. Ölçeğin genel ortalaması; 107.5, alt ölçeklerden empatik anlama 37.5, olumlu kabul ve öznel algılama 25 ve içtenlik 20'dir.

ESATÖ likert tipi bir ölçek olup, ölçekte yer alan her bir madde 1 ile 5 puan arasında derecelendirilmiştir. Bu derecelendirme; 1= hiçbir zaman, 2= nadiren, 3=bazen, 4= sık sık ve 5= her zaman anlamı taşımaktadır.

Empatik Anlama; öğretmenin öğrenciye ilişkin doğru anlamalarını ve bu anlamalarının öğretmenin öğrenciyi referans olarak yaptığı şeklindeki varsayımlardan oluşan tutumları içeren maddelerden,

Olumlu Kabul; şartsız olumlu saygı ve kabul, yargısız kabul, değer verme, hoşgörü ve öğrenciyi olduğu gibi her şeyiyle (olumlu-olumsuz) kabul etme gibi maddelerden,

Öznel algılama; öğretmenin öğrenciler üzerinde odaklaşması, öğrencilere onların referans noktasından yaklaşması, otoriter tutumlardan uzak olması, öğrencileri kendini gerçekleştirme eğiliminde bırakması gibi ifadelerden, içtenlik; tutarlılık, saydamlılık kendiliğindenlik, açıklık, dürüstlük ve spontanlık gibi ifadelerden oluşmaktadır.

Empatik Sınıf Atmosferi Tutum Ölçeği 'nin Geçerlilik ve Güvenirliliği

ESATÖ'nun geçerliği uzman görüşlerine başvurularak ve yapı geçerliliği yöntemi kullanılarak sağlanmıştır. Güvenirlik çalışması ise Cronbach Alpha (a) iç tutarlılık yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Genel ve alt ölçekler için belirlenen güvenirlik katsayısı .60 ile .90 arasında değişmektedir. Testin genel güvenirlik katsayısı (a) .91 olarak hesaplanırken, a değeri empatik anlama için .88, olumlu kabul için .85, öznel algılama için, .80, ve içtenlik için .69 olarak bulunmuştur.

- Mehmet Murat/Habib Özgan/H. İsmail Arslantaş

Bulgular

Bu bölümde araştırmada yanıt aranan sorulara ilişkin bulgular sarısıyla yer almaktadır.

1. Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına İlişkin Algı Ortalamaları ve Ölçeğin Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algı ortalamaları ve ölçeğin puan ortalamalarına ilişkin bulgular tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına İlişkin Algı Ortalamaları ve Ölçeğin Puan Ortalamaları

	n	Ölçek Ortalamaları	Algı Ortalamaları
Genel Toplam	315	107.5	129.48
Empatik Anlama		37.5	38.44
Olumlu Kabul		25	33.34
Öznel Algılama		25	31.54
içtenlik		20	26.15

Empatik Sınıf Atmosferi Tutum Ölçeğinden alınan puanın ortalamadan farkı düşüklük ve yüksekliğine işaret eder. Tablo 1'e bakıldığında; genel toplamda ve alt ölçeklerde algı ortalamaların ölçeğin ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir.

2. Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına İlişkin Algıları İle Başarıları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Öğrenci ders başarısının belirlenmesinde genel not ortalamaları dikkate alınmıştır. 4'lük sisteme göre değerlendirme yapılmıştır. Bağıl değerlendirme sistemine göre genel not ortalaması 1.75 'in altında kalan öğrencilerin akademik başarısı düşük; 3.00 ve üstü olanlar "şeref öğrencisi" olarak kabul edilmektedir. Bu durumda; 0.00-1,74 arasında olanlar "Düşük", 1,75-2,99 arasında olanlar "orta", 3,00 ve üstü olanlar "yüksek" düzeyde başarılı olarak kabul edilmiştir. Bu kritere göre sınıflama yapıldığında öğrenci dağılımı; 26 öğrenci düşük, 245 öğrenci orta ve 44 öğrenci yüksek şeklindedir.

Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları ile başarıları arasındaki bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2
Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına İlişkin Algıları ile Başarıları Arasındaki Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı		Kareler Toplamı	N	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Genel Toplam	Gruplar arası	9680,886	2	4840.44	7.46	P<0.01
	Grup içi	202231.8	312	648.17		
	Toplam	211912.7	314			
Empatik Anlama	Gruplar arası	1071.69	2	535.84	4.36	P<0.01
	Grup içi	38320.08	312	122.82		
	Toplam	39391.77	314			
Olumlu Kabul	Gruplar arası	795.59	2	397.79	7.14	P<0.01
	Grup içi	17361.38	312	55.64		
	Toplam	18156.97	314			
Öznel Algı	Gruplar arası	802.93	2	401.46	5.54	P<0.01
	Grup içi	22577.24	312	72.36		
	Toplam	23380.17	314			
İçtenlik	Gruplar arası	258.73	2	129.36	3.54	P<0.05
	Grup içi	11385.33	312	36.49		
	Toplam	11644.06	314			

Tablo 2'de; öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları ile başarıları arasında; genel dağılımda ve alt ölçeklerde (empatik algılama, olumlu kabul, öznel algı ve içtenlik) anlamlı fark olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını belirlemek için Tukey Testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre farklılığın, genel toplamda, genel not ortalaması düşük (0-1,74) olanlar ile orta (1,75-2,99) ve yüksek (3,00 ve üstü) olan grupların not ortalamaları arasındaki farkın yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür. Bir başka değişle; akademik başarısı orta ve yüksek olan öğrenciler düşük olanlara göre sınıf ortamını daha empatik algılamaktadır.

Öğretmen adaylarının başarıları ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılarını gösteren ortalama değerler Tablo 3'e verilmiştir.

Tablo 3
Öğretmen Adaylarının Başarıları İle Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına Diskin Algılarını Gösteren Ortalama Değerler

	Başarı Durumu	n	Ortalama	ss
Genel Toplam	Düşük (0-1,74)	26	112.26	30.27
	Orta (1,75-2,99)	245	130.14	25.00
	Yüksek (3,00-4,00)	44	136.00	24.95
	Toplam	315	129.48	25.97

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının başarı durumuna göre öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algı ortalamalarında; başarı durumu düşük olanların orta olanlara göre; orta alanların da yüksek olanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının başarı düzeyi arttıkça öğretim elemanlarının tutumlarını daha empatik algıladıkları söylenebilir.

3. Öğretmen Adaylarının Bölümlerini Tercih Nedeni İle Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin tercih nedenleri; öğretmenliği sevdiğim için, ailemin isteği, çevre ve arkadaşlarımın isteği, iş bulma garantisi ve herhangi bir nedenim yok (öylesine) şeklinde gruplandırılmıştır.

Tablo 4
Öğretmen Adaylarının Bölümlerini Tercih Nedeni İle Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı		Kareler Toplamı	n	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Genel	Gruplar Arası	16770.90	4	4192.72		
Toplam	Grup İçi	195141.81	310	629.49	6.66	P<0.01
	Toplam	211912.71	314			

Tablo 4'de, öğretmen adaylarının bölümlerini tercih nedeni ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılarında, genel toplamda istatistiksel olarak .00 düzeyinde anlamlı fark olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını belirlemek için "Tukey Testi" uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre farklılığın, genel toplamda, "öğretmenliği sevdiğim için" tercihi ile; "çevrem ve arkadaşlarımın isteği" ve "iş bulma garantisi" arasındaki ortalama farkının yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür. Yani "öğretmenliği sevdiğim için" tercih ettim diyen öğretmen adayları; "çevrem ve arkadaşlarımın isteği" ve "iş bulma garantisi için" tercih ettim diyenlere göre öğretim elemanlarının empatik tutumlarını daha yüksek algılamaktadırlar.

Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih nedeni ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarını algılarına ilişkin bulgular Tablo 5' te sunulmuştur.

Tablo 5
Öğretmen Adaylarının Bölümlerini Tercih Nedeni İle Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarını Algılarına İlişkin Ortalamalar

	Tercih Nedeni	n	Ortalama	ss
Genel Toplam	Öğretmenliği Sevdiğim İçin	173	135.22	23.90
	Ailemin İsteği	38	126.89	27.97
	Çevre Ve Arkadaşlarımın İsteği	12	106.00	37.73
	İş Bulma Garantisi	88	123.09	24.25
	Her Hangi Bir Nedenim Yok (Öylesine)	4	117.25	19.12
	Toplam		315	129.48

Tablo 5'te, öğrencilerin tercih nedeni değişkenine göre empatik sınıf atmosferi tutum algı ortalamaları görülmektedir. Tercih nedenine göre empatik sınıf atmosferi tutum algı ortalamaları şöyle sıralanmaktadır. Öğretmenliği sevdiğim için (135,22), ailemin isteği (126,86), iş bulma garantisi (123,09), herhangi bir nedenim yok (117,25) ve çevre ve arkadaşlarının isteği (106).

Öğretmenliği sevdiği için bölümünü tercih eden öğretmen adayları diğerlerine göre öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları daha yüksektir. Çevre ve arkadaşlarının isteği ile gelen öğretmen adaylarının ise en düşüktür.

4. Öğretmen Adaylarının Bölümlerini Tercih Sırası Üe Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına Algıları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Öğrencilerin bölümlerini tercih sırası üç grupta toplanmıştır. 1 grup (1 ile 5. sıra arası), 2. grup (6 ile 10. sıra arası) ve 3.grup (11. sıra ve sonrası) diye gruplandırılmıştır. Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih sırası ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları arasındaki bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6
Öğretmen Adaylarının Bölümlerini Tercih Sırası İle Öğretim Elemanlarının Empatik Tutumlarına İlişkin Algıları Arasındaki Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı		Kareler Toplamı	n	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Genel	Gruplar Arası	6955.12	2	3477.56		
	Grup İçi	204957.58	312	656.91	5.29	P<0.01
	Toplam	211912.71	314			

Tablo 6'da, öğretmen adaylarının bölümlerini tercih sırası ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılarında; genel toplamda (P<.01) anlamlı fark olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını belirlemek için "Tukey Testi" uygulandığında farklılığın, genel toplamda 1. grup ile 3. grup arasındaki ortalama farkının yüksek olmasından kaynaklandığı görülmektedir. Bir başka deyişle; 1. ile 5. sıra arasında tercih yapanların 11. sıra ve sonrası tercih yapanlara göre öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları daha yüksektir.

Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih sırası ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Empatik sınıf atmosferi ilkelerinin uygulandığı sınıflarda olumlu kişilik özellikleri beslenmekte, aynı zamanda akademik başarıda olumlu gelişmeler olmaktadır (Aspy, 1965, 25). Bu araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Kısakürek'in (1985, 30-40) yaptığı çalışmada öğrencinin, öğretim elemanına sempati duyması, desteğini görmesi; öğretim elemanının, öğrenciye yakınlık göstermesi, öğrenci sorunlarını ve sorularını anlayışla karşılaması, öğrenciye güven duyması, dersine ilişkin öğrenci görüşlerine önem vermesi sınıf içi çalışmalara ödevlere etkin bir şekilde katılmaya teşvik etmesi, öğretim üyesinin açık konuşması, öğretim üyesinin dersine gerekli önemi vermesi, ders ile ilgili faaliyetleri önceden belirlemesi, ders işleyişinde katı kuralları olmaması, ve hoşgörülü olmasının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini bulmuştur. Sözü edilen bulgular; araştırma bulgular ile paralellik göstermektedir.

Empatik tutumların sergilendiği sınıflarda öğrenciler derslerinde daha başarılı olacaklarına ilişkin bulgu; Bloom (1976); Hail, (1983); Senemoğlu (1987) ve Anderson'un (1989) araştırma sonuçları ile tutarlıdır.

Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih nedeni öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılarında .001 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Bkz. Tablo:4). Farklılığın; öğretmenliği sevdiği için tercih edenler ile çevre ve arkadaşlarının isteği ve iş bulma garantisi olduğu için tercih edenler arasındaki ortalama farkının yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür. "Öğretmenliği sevdiği için" tercih eden öğretmen adayları; "çevre ve arkadaşlarının isteği" ve "iş bulma garantisi için" tercih edenlere göre öğretim elemanlarının empatik tutumlarını daha yüksek algılamaktadırlar. Öğretmenliği sevdiği için tercih edenlerin empatik sınıf atmosferi algıları diğerlerine göre yüksek olması nedeni; bu öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha istekli ve motivasyon düzeylerinin daha yüksek olmasından kaynaklanabilir. Çevre ve arkadaşlarının isteği ile bölümünü tercih edenlerin ise öğretim elemanlarının tutumlarını düşük algılamasının nedeni; öğrencilerin kendisi ile ilgili karara katılmaması olabilir.

Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih sırası ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılarında .001 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Bkz. Tablo:6). Farklılığın; 1. ile 5. sıra arası tercih yapanlar ile 11. sıra ve sonrası tercih yapanlar arasındaki ortalama farkının yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür. Başka bir deyişle 1. ile 5. sıra arasında tercih yapanlar 11. sıra ve sonrası tercih yapanlara göre öğretim elemanlarının empatik tutumlarını daha yüksek algılamaktadırlar. Bu durum; bölümünü ilk beş sırada tercih eden öğrencilerin okuluna ve bölüme karşı olumlu bir bakış açısı geliştirmelerinden kaynaklanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde; toplamda ve alt ölçeklerde algı ortalamalarının ölçeğin ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları ile başarıları arasında; genel dağılımda ve alt ölçeklerde (em-

patik algılama, olumlu kabul, öznel algı ve içtenlik) anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle; akademik başarısı orta ve yüksek olan öğrenciler düşük olanlara göre sınıf ortamını daha empatik algılamaktadırlar.

Öğretmen adaylarının başarı durumuna göre öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algı ortalamaları; başarı durumu düşük olanların orta olanlara göre; orta alanların da yüksek olanlara göre daha düşüktür.

Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih nedeni ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algıları arasında farklılık görülmüştür. Başka bir deyişle; "öğretmenliği sevdiğim için" tercih ettim diyen öğretmen adayları; "çevrem ve arkadaşlarımla istediğim" ve "iş bulma garantisi için" tercih ettim diyenlere göre öğretim elemanlarının empatik tutumlarını daha yüksek düzeyde algılamaktadırlar.

Öğretmen adaylarının bölümlerini tercih sırası ile öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılarında farklılık gözlenmiştir. Bir başka deyişle; 1. ile 5. sıra arasında tercih yapanların 11. sıra ve sonrası tercih yapanlara göre öğretim elemanlarının empatik tutumlarına ilişkin algılan daha yüksektir.

Araştırma bulgularına dayalı olarak araştırmacılara ve ilgililere yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilebilir.

1. Benzer bir çalışma eğitim fakültesi dışındaki fakülteleri de içine alacak şekilde yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.
2. Öğrenci başarısını artırmak amacıyla empatik sınıf atmosferi oluşturmaya yönelik tedbirler alınabilir. Bunun için:
 - a) Öğretim elemanlarının empatik becerilerini geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitim programları hazırlanabilir.
 - b) Öğretmen adaylarının empatik anlayış ve beceri kazanmaları için ders ya da hala okutulmakta olan derslerden uygun olanların içeriğine konular ilave edilebilir.
 - c) Empatik sınıf atmosferinin sağlanmasına yönelik öğretim elemanlarına konferanslar, seminer ve panel düzenlenebilir.
3. Öğrencilerin kendilerini tanımaya yönelik çalışmalarına yer verilerek, kendi kararlarını kendilerinin vermeleri için gerekli mesleki rehberlik yapılabilir.
4. Eğitim fakültelerini öğrencilerin ilk sıralarda tercih etmeleri için özendirici davranışlara yer verilebilir. Bunun için:
 - a) Üniversiteler, Millî Eğitim Bakanlığı, Vakıflar vb. eğitim fakültelerini ilk sıralarda tercih eden öğrencilere burs ve barınma gibi konularda olanaklar sağlayabilirler.
 - b) Üniversite adaylarına yönelik eğitim fakültesini tanıtıcı çalışmalar yapılabilir.
 - c) Eğitim fakültelerinin öğrencilerine sunduğu olanaklar (spor, sağlık, İnternet, laboratuvar, kütüphane, kafeterya vb) artırılabilir.

Kaynakça

- Anderson, W. L. (1989). *The Effective Teacher*. New York: Mac Grow-Hill Book Co.
- Aspy, O. (1965). "A Study of Three Facultative Conditions and Their Relationships to Their Achievement at Third Grade Students", Unpublished Doctoral Dissertation, Uni. Of Kentucky.
- Babadoğan, C. (1991). "Hümanistik Eğitim ve Öğretim Anlayışı", Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt: 24, Sayı: 2.
- Bilgen, H. N. (1994). *Çağdaş ve Demokratik Eğitim Ders Geçme ve Eğitim Uygulaması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Bloom, B.S. (1976). *Human Characteristics and School Learning*. New York: Mc. Graw Holl.
- Can, G. (1992). "Eğitim Fakültesi Lisans ve Öğretmenlik Sertifikası Programlarının Öğretmen Adaylarında Tutum Geliştirme Açısından Etkinliği", Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:1-2.
- Gömleksiz, M. (1994). "Kubaşık Öğrenme Yönteminin Demokratik Tutumlar ve Erişime Etkisi, II. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmalar, Ankara: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayını.
- Gözütok, F. D. (1995). *Öğretmenlerin Demokratik Tutumları*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı, Etkin Matbaacılık.
- Hall, E.C. (1983). *Human Relations in Education* Rutledge. Yew York.
- Kılıççı, Y.U987). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Şafak Ofset-Tıpa Matbaacılık.
- Kısakürek, M.(1985). *Sınıf Atmosferinin Öğrenci Başansına Etkisi*, Ankara: Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, No: 144.
- Munzur, F. (1995). "Okulda Hoşgörü" Ankara: Okulda Hoşgörü ve Eğitim Toplantısında Sunulan Bildirileri.
- Oğuzkan, T. (1981). *Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları*. İstanbul: Altın Matbaacılık.
- Özbay, Y. ve Şahin, M. (1996). "Empatik Sınıf Atmosferi tutum Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik çalışması" Bursa: Uludağ Üniversitesi, IV. Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Özgan, H. (1999). "Lise Öğrencilerinin Algılanan Empatik Sınıf Atmosferi Tutumları ile Başarı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Patterson, C.H. (1973). *Humanistic Education*, New Jersey :Prentice Holl Inca.
- Rahilly, D.A. (1993). "A Phenomenological Analysis Of Authentic Experience", *Journal of Humanistic Psychology*, N: 33.
- Rogers, R.C. (1969). *Freedom to Learn*, Ohio: Charles, E. Merrill Camp.
- Rogers, R. C. (1961). *On Becoming a Person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Senemoğlu, N. (1987). "Sınıfıç Öğretmen Davranışları Üzerine Bir Araştırma", *Eğitim ve Bilim*, Sayı: 64
- Şahin, M. (1997). "Üniversite Sınıf Atmosferinin Algılanan Empatik İletişim Düzeyleri Açısından İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Mehmet Murat/Habib Özgan/H. İsmail Arslantas

THE RELATIONSHIP BETWEEN PROSPECTIVE TEACHERS' PERCEPTIONS TOWARDS EMPATHIC ATTITUDES OF THEIR INSTRUCTORS AND THEIR COURSE ACCOMPLISHMENTS

Mehmet MURAT*
Habib ÖZGAN**
H.İsmail ARSLANTAŞ***

Abstract

This study aims to determine the relationship between prospective teachers' perceptions towards empathic attitudes of their instructors and their course accomplishments, in general and also from the aspect of independent variables such as the reasons to their department choices and the order of their choices. It has been implemented on 315 students (163-female, 152-male) studying at Kilis Muallim Rifat Faculty of Education, at University of Gaziantep.

During the study, "Empathic Class Environment Attitude Scale" and "Personal Information Form" are used respectively to determine the prospective teachers' perceptions towards empathic attitudes of their instructors and the independent variables of the study.

It is ascertained that there is a statistically significant difference between the prospective teachers' perceptions towards empathic attitudes of their instructors and their course accomplishments, in terms of general factors, their department choices and the order of their choices.

Some particular suggestions have been made by discussing similar research outcomes.

Key Words: Empathy, empathic class environment, prospective teachers, academically accomplishment

Yard. Doç. Dr.; Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi
Öğrt. Gör.; Gaziantep Üniversitesi Muallim Rifat Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü
Öğrt. Gör.; Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü